

MUHTASARI WA SERA YA TAIFA YA MAENDELEO YA MAKAZI YA MWAKA 2000

Tanzania Urban Journalism Academy

1.0 UTANGULIZI

Sera ya Taifa ya Maendeleo ya Makazi ya Mwaka 2000 iliandaliwa na Serikali kwa lengo la kuweka mfumo wa pamoja wa kupanga, kuendeleza na kusimamia makazi nchini Tanzania. Sera ilitambua kuwa makazi si nyumba pekee, bali ni mfumo mpana unaohusisha ardhi, nyumba, miundombinu, usafiri, huduma za jamii, shughuli za kiuchumi, ajira na mazingira. Kwa mtazamo huo, maendeleo ya makazi yanahusisha namna watu wanavyopata ardhi na nyumba, huduma na miundombinu, fursa za kiuchumi na mazingira salama na endelevu ya kuishi.

2.0 CHIMBUKO, DIRA NA MALENGO

Sera iliandaliwa katika mazingira ya ongezeko la watu, ukuaji wa miji na uhamaji kutoka vijijini kwenda mijini, hali iliyoongeza mahitaji ya ardhi, nyumba, miundombinu na huduma za msingi. Changamoto zilizotambuliwa zilijumuisha upungufu wa ardhi iliyopangwa na kuwezesha miundombinu, ongezeko la makazi yasiyopangwa, uhaba wa nyumba bora, pamoja na upungufu wa maji, barabara, umeme na huduma za usafi wa mazingira. Sera pia ilitambua nafasi ya miji katika kukuza ajira, uzalishaji na shughuli za kiuchumi, na umuhimu wa kuunganisha maendeleo ya mijini na vijijini.

Dira ya Sera ilikuwa kuwa na “makazi endelevu jumuishi yanayosaidia ustawi wa wakazi wa mijini na vijijini.” Dhamira ilikuwa kuhakikisha kuwa maendeleo ya makazi yanaunganishwa na kusimamiwa ipasavyo, yana manufaa kiuchumi, yanajenga mshikamano wa kijamii na yanadumisha mazingira. Lengo kuu lilikuwa kuboresha makazi na kuchangia kupunguza umaskini kupitia mipango bora ya matumizi ya ardhi, upatikanaji wa ardhi na nyumba, miundombinu na huduma, ushiriki wa wadau na usimamizi endelevu wa mazingira.

3.0 MAENEO MAKUU YA SERA

Sera ilijikita katika maeneo manne makuu: maendeleo ya jumla ya makazi, maendeleo ya nyumba, maendeleo ya miji, pamoja na mfumo wa kitaasisi na kisheria. Katika eneo la maendeleo ya jumla ya makazi, ilisisitiza upatikanaji na uwezesaji wa ardhi, mipango ya matumizi ya ardhi, viwango vya upangaji na ujenzi, miundombinu na huduma za jamii, maendeleo ya vijiji, usimamizi wa mazingira na ushiriki wa wananchi.

Katika maendeleo ya nyumba, Sera ilihusu upatikanaji wa fedha za nyumba, nyumba za umma na binafsi, vifaa vya ujenzi, nyumba za vijijini na mifumo ya ushirika wa nyumba. Kwa upande wa miji, ilishughulikia ukuaji wa maeneo ya mijini, mipaka ya miji, uendelezaji na ukarabati wa maeneo, uchumi wa mijini, usafiri, kilimo cha mijini, maeneo ya wazi na burudani pamoja na usimamizi wa mazingira. Sera pia ilisisitiza ushirikiano kati ya Serikali Kuu, Serikali za Mitaa, sekta binafsi, jamii, mashirika yasiyo ya kiserikali na washirika wa maendeleo.

4.0 UTEKELEZAJI NA MAFANIKIO

Utekelezaji wa Sera ulihitaji ardhi, fedha, wataalamu, sheria na kanuni, miundombinu, teknolojia, taarifa na tafiti. Katika kipindi cha utekelezaji, hatua mbalimbali zimechukuliwa katika kupanga, kupima na kuwezesha ardhi kwa ajili ya makazi, kuboresha na kurasimisha baadhi ya makazi yasiyopangwa, pamoja na kuboresha miundombinu katika maeneo mbalimbali. Pia zimeandaliwa mipango ya matumizi ya ardhi, mipango mikakati ya miji na mipango shirikishi ya matumizi ya ardhi ya vijiji, huku upimaji na uchoraji wa ramani za mipaka ya vijiji ukiendelea katika maeneo mbalimbali.

Aidha, ushiriki wa sekta binafsi na wadau wengine katika maendeleo ya nyumba na ardhi umeongezeka, matumizi ya TEHAMA katika upangaji na usimamizi wa makazi yameendelea kukua, na taasisi zinazotoa huduma za mikopo ya nyumba zimeongezeka. Hatua hizi zimechangia kuweka msingi wa upangaji na usimamizi wa maendeleo ya makazi nchini.

5.0 CHANGAMOTO ZA UTEKELEZAJI

Pamoja na hatua zilizopigwa, mahitaji ya ardhi iliyopangwa na yenye miundombinu yanaendelea kuongezeka, hasa katika maeneo ya mijini yanayokua kwa kasi. Makazi yasiyopangwa yanaendelea kuibuka, huku programu za urasimishaji na uboreshaji zikikabiliwa na changamoto ya kwenda sambamba na kasi ya ukuaji huo. Baadhi ya maeneo bado yana upungufu wa barabara, mifereji ya maji, maji safi na salama, usafi wa mazingira, umeme na huduma nyingine za msingi.

Changamoto nyingine ni uratibu wa taasisi, uwezo wa Serikali za Mitaa, upungufu wa fedha na wataalamu, pamoja na migogoro ya matumizi ya ardhi kati ya makazi, kilimo, mifugo, biashara na shughuli nyingine. Aidha, mabadiliko ya tabianchi, mafuriko, ulinzi wa maeneo oevu na mifumo ya ikolojia, pamoja na ukuaji wa haraka wa miji midogo na ya kati, yameongeza masuala ambayo yanahitaji kupewa uzito katika mfumo wa sasa wa maendeleo ya makazi. Aidha, mazingira ya maendeleo ya makazi yamebadilika kwa kiasi kikubwa tangu mwaka 2000. Mabadiliko ya tabianchi, mafuriko, ulinzi wa maeneo oevu na mifumo mingine ya ikolojia, maendeleo ya teknolojia, ukuaji wa miji midogo na ya kati, pamoja na mabadiliko katika ushiriki wa sekta binafsi ni miongoni mwa masuala yanayohitaji kupewa uzito zaidi katika mfumo wa sasa wa maendeleo ya makazi.

6.0 KWA NINI SERA INAPITIWA?

Tangu kuandaliwa kwa Sera ya Taifa ya Maendeleo ya Makazi ya mwaka 2000, Tanzania imepitia mabadiliko makubwa ya kijamii, kiuchumi, kiteknolojia na kimazingira. Idadi ya watu na miji imeongezeka, mahitaji ya ardhi, nyumba, miundombinu na huduma yamepanuka, huku changamoto za makazi yasiyopangwa, usafiri, mazingira na mabadiliko ya tabianchi zikihitaji mifumo mipya ya kukabiliana nazo. Mapitio ya Sera, kwa hiyo, yanatoa fursa ya kutathmini utekelezaji wa Sera ya mwaka 2000 na kuiboresha ili iendane na hali na mahitaji ya sasa na ya baadaye.

Mapitio hayo yanaendana pia na **Dira ya Taifa ya Maendeleo 2050**, ambayo inaweka mwelekeo wa Tanzania kuelekea uchumi jumuishi na maendeleo yanayoboresha ustawi wa wananchi. Dira inasisitiza miongoni mwa mambo mengine upatikanaji wa makazi bora na yanayoweza kumudu, miji endelevu na janja, huduma za msingi, usafiri, mazingira bora na uhimilivu dhidi ya changamoto za tabianchi. Hivyo, mapitio ya Sera ya Maendeleo ya Makazi yanatoa fursa ya kujenga mfumo wa kisera unaoangalia mbele hadi mwaka 2050 na kuhakikisha kuwa ardhi, nyumba, miundombinu, huduma, mazingira na maendeleo ya mijini na vijijini vinaendana na matarajio ya Taifa.

7.0 MWELEKEO WA MAPITIO NA BAADAYE

Mwelekeo wa baadaye unahusisha kuimarisha mipango shirikishi ya matumizi ya ardhi, kuongeza kasi ya upangaji, upimaji na uwezeshaji wa ardhi kwa miundombinu, na kuhakikisha ukuaji wa makazi unaenda sambamba na usafiri, huduma za jamii na fursa za kiuchumi. Pia kuna umuhimu wa kuimarisha uboreshaji na urasimishaji wa makazi yasiyopangwa, upatikanaji wa nyumba zinazoweza kumudu, uwezo wa Serikali za Mitaa, na matumizi ya teknolojia na mifumo ya kidijitali katika usimamizi wa ardhi na makazi.

Mazingira na mabadiliko ya tabianchi yanahitaji kuingizwa kikamilifu katika mipango ya makazi, ikiwemo kuzingatia maeneo yanayokumbwa na mafuriko, maeneo oevu, mifumo ya ikolojia na uhimilivu wa majanga. Vilevile, kuna umuhimu wa kuimarisha ushiriki wa wananchi, sekta binafsi na wadau wengine, pamoja na kuweka mfumo madhubuti wa ufuatiliaji na tathmini wenye malengo na viashiria vinavyopimika.

8.0 UFUNGUO WA UFAHAMU WA MAENDELEO YA MAKAZI

Maendeleo ya makazi yanapaswa kuangaliwa kama mnyororo unaounganisha ardhi iliyopangwa, upimaji, uwezeshaji wa miundombinu, ujenzi wa nyumba, huduma za jamii, shughuli za kiuchumi na usimamizi wa mazingira. Changamoto katika hatua moja zinaweza kuathiri hatua nyingine. Kwa mfano, ukuaji wa makazi bila mipango na miundombinu ya kutosha unaweza kuongeza gharama za utoaji wa huduma, msongamano, changamoto za usafiri na hatari za mafuriko.

Kwa hiyo, masuala ya ardhi, nyumba, mipangomiji, miundombinu, usafiri, mazingira na huduma za jamii yanahitaji kuangaliwa kwa mtazamo jumuishi. Hii ndiyo msingi

wa kuelewa maendeleo ya makazi na umuhimu wa kuendelea kuboresha mfumo wa sera ili uendane na mahitaji ya Tanzania ya sasa na ya baadaye.

9.0 HITIMISHO

Sera ya Taifa ya Maendeleo ya Makazi ya mwaka 2000 iliweka msingi muhimu wa kushughulikia ardhi, nyumba, maendeleo ya miji na vijiji, miundombinu, huduma za jamii na mazingira kwa mtazamo jumuishi. Katika kipindi cha utekelezaji, hatua mbalimbali zimechukuliwa katika upangaji na upimaji wa ardhi, uboreshaji na urasimishaji wa makazi, mipango ya matumizi ya ardhi, maendeleo ya miji na matumizi ya teknolojia katika usimamizi wa makazi.

Hata hivyo, mabadiliko ya kijamii, kiuchumi, kiteknolojia na kimazingira katika zaidi ya miongo miwili iliyopita yanaweka mahitaji mapya katika maendeleo ya makazi. Mapitio ya Sera yanatoa fursa ya kujenga mfumo unaoendana na mahitaji ya sasa na ya baadaye mfumo unaosisitiza makazi jumuishi, salama, yanayoweza kumudu, yenye huduma na miundombinu, yanayostahimili changamoto za mazingira na yanayochangia ustawi wa wananchi na maendeleo ya kiuchumi.